

Strålningskydd

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 13 motionsyrkanden som rör elektromagnetisk strålning och elkänslighet, strålskyddslagen m.m., vilka väcktes vid allmänna motionstiden under 2007/08 års riksmöte. Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Reservationer lämnas av (v) och (mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Elektromagnetisk strålning och elkänslighet	6
Miljöbalken och försiktighetsprincipen	9
Strålning	11
Strålskyddslagen	12
Röntgenapparater	13
Reservationer	15
1. Elektromagnetisk strålning och elkänslighet, punkt 1 (v)	15
2. Elektromagnetisk strålning och elkänslighet, punkt 1 (mp)	16
3. Miljöbalken och försiktighetsprincipen, punkt 2 (mp)	17
4. Strålskyddslagen, punkt 4 (mp)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Elektromagnetisk strålning och elkänslighet**

Riksdagen avslår motionerna

2007/08:Fö202 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkandena 1 och 5,

2007/08:Fö213 av Elina Linna m.fl. (v) yrkandena 1 och 4,

2007/08:Fö225 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd
(båda s) yrkandena 1 och 2 samt

2007/08:So254 av Kerstin Lundgren och Per Lodenius (båda c)
yrkande 5.

Reservation 1 (v)

Reservation 2 (mp)

2. **Miljöbalken och försiktighetsprincipen**

Riksdagen avslår motion

2007/08:Fö202 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkandena 3 och 4.

Reservation 3 (mp)

3. **Strålning**

Riksdagen avslår motion

2007/08:Fö259 av Chatrine Pålsson Ahlgren (kd) yrkandena 1 och 2.

4. **Strålskyddslagen**

Riksdagen avslår motion

2007/08:Fö264 av Tina Ehn m.fl. (mp).

Reservation 4 (mp)

5. **Röntgenapparater**

Riksdagen avslår motion

2007/08:Fö211 av Cecilia Widegren (m).

Stockholm den 13 mars 2008

På försvarsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Rolf Gunnarsson (m), Peter Jonsson (s), Michael Hagberg (s), Allan Widman (fp), Mats Berglind (s), Isabella Jernbeck (m), Åsa Lindestam (s), Else-Marie Lindgren (kd), Rolf K Nilsson (m), Gunilla Wahlén (v), Rosita Runegrund (kd), Peter Rådberg (mp), Patrik Forslund (m), Peter Jeppsson (s), Eva Selin Lindgren (c) och Anna König Jerlmyr (m).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas 13 motionsyrkanden som rör strålningsskydd, vilka väcktes vid allmänna motionstiden under 2007/08 års riksmöte.

Utskottets överväganden

Elektromagnetisk strålning och elkänslighet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet bedömer att forskningen om elektromagnetisk strålning och elkänslighet samt om orsakerna till de besvär som gruppen elkänsliga har kommer att intensifieras. Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört avstyrks motionsyrkandena.

Jämför reservationerna 1 (v) och 2 (mp).

Motionerna

I *motion Fö212* framhåller *Jan Lindholm m.fl. (mp)* att alltför många individer i dag är interna flyktingar i vårt land på grund av att det hot mot sitt liv de upplever hänger samman med ökat inslag av elektrifiering av miljön. Många lider även av lindrigare ohälsa som de uppfattar har en klar koppling till el. Orsakssambanden är dock oförklarade. Forskningen är inte entydig utan olika bilder kan fås beroende på vart man vänder sig. Det mesta av den forskning som sker finansieras enligt motionärerna av mobilindustrin, vilket gör forskningen tvivelaktig. Rådande sanning tycks variera mellan länderna även inom EU. För att få ett underlag för beslut *borde regeringen tillsätta en kommission* i samverkan med Elöverkänsligas riksförbund för att säkerställa faktum kring problemens omfattning, karaktär och vad som faktiskt är klarlagt respektive inte klarlagt på kunskapsområdet (*yrkande 1*).

Motionärerna anser att osäkerheten beträffande kunskapsläget kring ohälsa på grund av el inte går att säkert utläsa i den information som SSI sprider. Ansvarsfördelningen mellan Socialstyrelsen och SSI vad gäller strålningens effekter på hälsan kan förefalla oklar. Det är därför av mycket stor vikt att offentliga organ är självkritiska och ifrågasättande samt att man alltid öppet redovisar de osäkerhetsfaktorer som finns inom det underlag man grundar sina slutsatser på. Detta är bl.a. nödvändigt för att andra av samhällets organ självständigt ska kunna bedöma tyngden i de slutsatser som offentliga organ drar. Ett exempel kan vara när domstolar tar ställning i mål om mobilmaster och lutar sig mot utsagor som helt saknar analys av sin vetenskapliga osäkerhet. Det är viktigt att riksdagen klargör för regeringen att *osäkerhetsfaktorer i allt beslutsunderlag som används i offentlig maktutövning redovisas öppet och tydligt (yrkande 5)*.

I *motion Fö213 av Elina Linna m.fl. (v)*, *yrkandena 1 och 4*, framhåller motionärerna att människor dagligen exponeras för olika typer av strålning från t.ex. mobiltelefoner, mobilmaster, bildskärmar och diverse elektrisk

utrustning. Alltfler serviceinrättningar i samhället bygger sitt tjänsteutbud på att kommunikationen ska ske via mobiltelefon eller Internet, ett snabbt och effektivt redskap för de flesta, men för en del förenat med ohälsa.

Motionärerna bortser inte från att det kan finnas hälsorisker i samband med exponering för elektromagnetiska fält. Det är oroande att forskningen om sambandet mellan elektromagnetisk strålning och hälsa präglas av låsta positioner och infekterade konflikter. Motionärerna efterlyser en patientnära forskning på dem som drabbats av överkänslighet på grund av strålning. Det finns skäl att, liksom flera länder i vår omgivning, upprätta ett nationellt forskningsprogram avseende elektromagnetisk strålning och hälsa.

I motion Fö225 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (s), yrkandena 1–2, erinras om att WHO har uppmanat alla länder att satsa på forskningsprogram om hur de elektromagnetiska fälten påverkar hälsan. Klart är att en stor grupp människor har utvecklat allvarliga besvär. Mycket talar för att överkänslighetsreaktioner i bl.a. IT-miljö, t.ex. elöverkänslighet, orsakas av en rad samverkande faktorer där kemiska och fysikaliska faktorer tillsammans med människans individuella toleransnivå spelar en avgörande roll. Resultaten av undersökningar som gjorts pekar också på att det hos en förhållandevis stor grupp av befolkningen finns en oro för att elektriska eller magnetiska fält orsakar ohälsa. Det finns ett stort behov av ytterligare forskning som utgår från de drabbades behov och av en sammanställning av fakta om ohälsa och strålning.

I motion So254 yrkande 5 av Kerstin Lundgren och Per Lodenius (c) begär motionärerna att regeringen i sina kommande förslag till anslagstilldelning ser till att även kritisk forskning säkerställs för att långsiktigt kunna hävda hållbar utveckling på detta område. Det faktum att regeringen gett Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap i uppdrag att bevaka forskningsläget när det gäller elöverkänslighet och presentera en rapport vartannat år är vällovligt – men är inte vad motionärerna betraktar som fri forskning för att klarlägga eventuella samband på detta område.

Utskottets ställningstagande

I betänkande 2006/07:FöU5 Kärnteknisk säkerhet och strålskydd behandlade utskottet under förra riksmötet utförligt ett antal motioner rörande elektromagnetisk strålning och elkänslighet. De överväganden som utskottet då gjorde i dessa frågor är i huvudsak fortfarande giltiga.

Statens strålskyddsinstitut, SSI, är en central tillsynsmyndighet som bl.a. organiserar den nationella strålskyddsberedskapen. Myndigheten har ansvar för tillsyn av joniserande och icke-joniserande strålning samt beredskap mot kärntekniska olyckor, andra radiologiska olyckor eller nödsituationer samt radioaktivt nedfall. SSI finansierar såväl tillämpad som grundläggande strålskyddsforskning och bedriver i mindre omfattning också egen forskning.

SSI har på regeringens uppdrag utarbetat en nationell forskningsstrategi inom strålskyddsområdet. I den framhåller SSI bl.a. följande:

Mycket internationell forskning har ägnats åt studier av låg till måttlig exponering av elektromagnetiska fält (EMF). Olika biologiska effekter har påvisats efter exponering av EMF men inga hälsoeffekter. Fortsatta strålningsbiologiska studier av de elektromagnetiska fältens effekter bör därför genomföras. Det är angeläget att koncentrera insatserna på några forskningsområden: biologiska verkningar av EMF på människa och djur, och molekylära verkningsmekanismer där makroskopiska betraktelsemodeller endast resulterar i otillräckliga förklaringar och förståelse av eventuella effekter. Forskningsinsatserna bör vara i linje med WHO:s rekommendationer. Här ingår även upprepningar av omdiskuterade undersökningar med betydande tänkbara konsekvenser för hälsoeffekter.

Enligt vad utskottet inhämtat finansierar Statens strålskyddsinstitut (SSI) – efter överenskommelse med Stockholms universitet och Karolinska Institutet – numera tre högre forskartjänster inom strålningsdosimetri, strålningsbiologi och radioekologi. Forskningsstödet är treårigt men kan förlängas i ytterligare tre år.

SSI har lämnat en rapport *Utvärdering av miljö kvalitetsmålet Säker strålmiljö* (2007:14) och i den rapporten bl.a. föreslagit regeringen att regeringen bör ge Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) ett *utökad uppdrag angående bevakning av forskning om elkänslighet* till att även omfatta forskning om orsaker till de besvär som gruppen elkänsliga har. Arbetet bör ske i samarbete med berörda myndigheter och miljömedicinsk expertis. FAS har enligt regleringsbrevet för 2007 i uppdrag att bevaka forskning om elkänslighet och i samarbete med övriga aktörer vartannat år dokumentera och informera om kunskapsläget.

Detta uppdrag bör enligt SSI:s mening utökas till att även omfatta forskning om orsakerna till de besvär som gruppen elkänsliga har. Gruppen elkänsliga har en mycket besvärlig situation.

Den forskning som hittills har genomförts ger inget samlat vetenskapligt stöd för ett orsakssamband mellan EMF och upplevda besvär. Mot den bakgrunden betraktar SSI inte elkänslighet som en strålskyddsfråga, utan som ett medicinskt problem som måste hanteras av hälso- och sjukvården och av sociala myndigheter. Det är mycket viktigt att orsakerna till elkänslighet utreds så att gruppen elkänsliga kan få den vård och det stöd den behöver av samhället. Ytterligare kunskap om orsakerna bakom elkänslighet kan vara till stor hjälp för hur frågorna ska hanteras av samhället. Utskottet bedömer att forskningen om elektromagnetisk strålning och elkänslighet samt om orsakerna till de besvär som gruppen elkänsliga har kommer att intensifieras. Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört avstyrks motionsyrkandena.

Miljöbalken och försiktighetsprincipen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet konstaterar att SSI tillämpar försiktighetsprincipen vid sin tillämpning av strålskyddslagen. Det finns inte något behov av ett tillkännagivande från riksdagens sida om en ytterligare lagreglering, varför utskottet avstyrker motionen.

Jämför reservation 3 (mp).

Motionen

I motion Fö202 av Jan Lindholm m.fl. (mp) anføres att miljöbalkens försiktighetsprincip av Miljööverdomstolen har tolkats så att endast oron för ohälsa ska vara tillräcklig för att utbyggnad som genererar joniserande strålning, t.ex. mobilmaster, ska betraktas som miljöfarlig verksamhet. Detta synsätt tillämpas dock inte och hänsyn enligt miljöbalken tas inte. EU:s försiktighetsprincip är inarbetad i miljöbalken, och dess användning styrs av detta. Vissa lagstiftningsområden, exempelvis strålskyddslagen, anses av många inte omfattas av försiktighetsprincipen. Det är viktigt att lagstiftning är enkel och tydlig men även att den uppfattas som relevant av medborgarna. Utfallet i alla de mål som bedrivs av grupper runtom i landet som kämpar för sina anhörigas liv gynnar inte laglydnad. Man uppfattar lagen som godtycklig och orimlig. Hur många internflyktingar måste vi ha i landet innan de som tillämpar lagen uppfattar ett hot mot människors hälsa? Regeringen bör förelägga riksdagen ett förslag om ett förtydligande av lagen så att ingen tvekan ska behöva råda vid tillämpningen av försiktighetsprincipen självklart gäller även vid ohälsa förorsakad av el (*yrkandena 3 och 4*).

Utskottets ställningstagande

I betänkande 2006/07:FöU5 Kärnteknisk säkerhet och strålskydd anförde utskottet följande i frågan:

Försiktighetsprincipen infördes i EG-fördraget 1993 som en grundläggande princip för EU:s miljöpolitik. Principen saknar entydig definition. Det är snarare fråga om ett allmänt förhållningssätt som utvecklats inom den internationella miljörätten från 1980-talet. Innebörden är att åtgärder ska kunna vidtas mot en produkt, ett produktionssätt eller en verksamhet om det finns tecken på att de medför oacceptabla risker för människor, djur, växter eller miljön, även om det råder viss osäkerhet i fråga om riskerna.

I 2 kap. 3 § miljöbalken framgår den s.k. försiktighetsprincipen. Paragrafen lyder:

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller

motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Paragrafen ger uttryck för den s.k. *försiktighetsprincipen*, som betecknas som miljöbalkens grundläggande hänsynsregel. Paragrafen är tillämplig på en verksamhet vare sig den är att bedöma som miljöfarlig verksamhet eller inte. Dess syfte är att förebygga inte bara sådana skador och olägenheter som säkert kan förutses utan också vissa möjliga risker.

Miljööverdomstolen har i en dom fastslagit att mobilmaster och antenner för 3 G är miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken. Det bör påpekas att byggande och användning av mobilmaster och antenner *inte* är tillståndspliktig verksamhet *enligt miljöbalken*. För sådan verksamhet krävs i stället bygglagen enligt plan- och bygglagen. För icke tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken utövar den aktuella kommunen tillsyn. Kommunen har rätt att begära den information som behövs för att utöva tillsynen.

I denna fråga anför Statens strålskyddsinstitut (SSI) på sin hemsida följande:

SSI kan i sin myndighetsutövning inte stödja sig direkt på miljöbalken. SSI utgår i stället i sitt arbete ifrån strålskyddslagen. Även i strålskyddslagen finns dock en paragraf som handlar om försiktighet (6 §): Den som bedriver verksamhet med strålning skall med hänsyn till verksamhetens art och de förhållanden under vilka den bedrivs vidta de åtgärder och försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka skada på människor, djur och miljö.

SSI har i sin riskanalys för elektromagnetiska fält bedömt att *försiktighetsprincipen i vid mening* bör tillämpas inom två verksamhetsområden: exponering av allmänheten för lågfrekventa elektriska och magnetiska fält samt vid användning av mobiltelefon.

Utskottet konstaterar att SSI tillämpar försiktighetsprincipen vid sin tillämpning av strålskyddslagen. Det finns inte något behov av en begäran från riksdagens sida om en ytterligare lagreglering, varför utskottet avstyrker motionen.

Strålning

Utskottets förslag i korthet

Utskottet framhåller att information om hur den personliga försiktighetsstrategin bör tillämpas vid användningen av t.ex. mobiltelefoner lämnas på SSI:s hemsida. Eftersom barn och ungdomar kommer att använda mobilen under längre tid än dagens vuxna är råden särskilt viktiga för dem. Gränsvärdet bygger på kunskap från omfattande forskning. Det är satt med god säkerhetsmarginal. SAR-värdet redovisas i manualen för mobiltelefonen.

Utskottet avstyrker motionen.

Motionen

Chatrine Pålsson Ahlgren (kd) föreslår i *motion Fö259* att regeringen bör ta initiativ till att utreda frågan om en rekommenderad maxgräns för vilken strålningsdos en människa bör utsättas för. I det sammanhanget bör särskilt barnperspektivet beaktas eftersom barnen är mer känsliga och skyddslösa. Det bör också ses över på vilket sätt informationen kan förmedlas så att den blir allmänt känd och huruvida producenterna ska ha ett ansvar att deklarerar mängden strålning samt de risker den kan medföra.

Utskottets ställningstagande

SSI fortsätter att förorda att försiktighetsprincipen tillämpas för två områden av elektromagnetiska fält (EMF): allmänhetens exponering för lågfrekventa elektromagnetiska fält och vid användning av mobiltelefon. När det gäller fälten från basstationer för mobiltelefoni, trådlösa bredband, trådlösa datornätverk och liknande är SSI:s bedömning att signalerna från dessa inte utgör någon risk för skadliga hälsoeffekter.

I dag finns enligt SSI inget vetenskapligt stöd för att avråda från att använda mobiltelefon. Däremot finns en viss osäkerhet om långtidseffekterna. I väntan på ytterligare kunskap förespråkar SSI viss försiktighet vid användning av mobiltelefon.

SSI:s bedömning är att *en personlig försiktighetsstrategi* bör tillämpas vid användning av mobiltelefon. Två epidemiologiska studier i det internationella Interphoneprojektet antyder att det kan finnas en något ökad risk för tumörer på hörselnerven vid långvarig användning (mer än tio år) av mobiltelefon. För kortare tids användning syns ingen motsvarande riskökning. Resultaten är fortfarande osäkra och behöver bekräftas av ytterligare forskning, men SSI bedömer ändå att dessa resultat tillsammans med den omfattande användningen av mobiltelefoner motiverar försiktighet, vilket innebär att undvika onödigt exponering om det går att göra med enkla och billiga medel.

SSI följer forskningen och har ett internationellt vetenskapligt råd som har till uppgift att följa och utvärdera den vetenskapliga utvecklingen.

Information om hur den personliga försiktighetsstrategin bör tillämpas vid användningen av t.ex. mobiltelefoner lämnas på SSI:s hemsida. Genom att följa råden i en folder som SSI tillhandahåller kan man minska exponeringen från mobilen betydligt.

Eftersom barn och ungdomar kommer att använda mobilen under längre tid än dagens vuxna är råden särskilt viktiga för dem.

SAR-värdet är ett mått på den energi kroppen kan ta upp varje sekund om mobilen sänder med högsta effekt, vilket den mycket sällan gör. Alla mobiltelefoner som säljs inom EU har lägre SAR-värde än gränsvärdet 2 watt per kilo kroppsvikt. Gränsvärdet bygger på kunskap från omfattande forskning. Det är satt med god säkerhetsmarginal. SAR-värdet redovisas i manualen för mobiltelefonen.

Utskottet avstyrker motionen.

Strålskyddslagen

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motion Fö264 av Tina Ehn m.fl. (mp).
Jämför reservation 4 (mp).

Motionen

I motion Fö264 av Tina Ehn m.fl. (mp) redovisas att Statens strålskyddsinstitut (SSI) nyligen beviljade bolaget AB Svafo tillstånd för utförelse av 4,8 ton använt kärnbränsle från forskningsreaktorn vid Studsvik för upparbetning vid den brittiska anläggningen Sellafield. Turerna kring beslutet tyder på att det finns förhållanden som borde ha synats närmare. Strålskyddsinstitutet fattade beslutet enligt strålskyddslagen (1988:220).

Motionärerna anser att strålskyddslagen erbjuder mindre möjligheter att få en fördjupad prövning genom överklagande än vad som gäller för t.ex. miljöbalken. Det kan ifrågasättas om detta är förenligt med Århuskonventionen. Det strider definitivt mot konventionens anda och de värden som där kommit till uttryck. Motionärerna begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till ändring av strålskyddslagen som ger allmänheten samma rätt till rättslig prövning av beslut som vad som nu gäller enligt miljöbalken.

Utskottets ställningstagande

Den överklagandemöjlighet som motionen syftar till finns i dag för vissa beslut som fattas enligt kärntekniklagen och kärnteknikförordningen. Överklagandemöjligheten begränsar sig dock till beslut om uppförande av vissa

anläggningar och för markförvar. Säkerhets-, strålskydds- och miljöaspekter i samband med *transporter* och överföringar av radioaktiva ämnen regleras genom internationella konventioner. Dessa konventioner är omsatta i såväl europeisk som svensk lagstiftning. Om sökande uppfyller de krav som ställs, är det tillåtet att transportera och överföra även mycket farliga ämnen. Det är en förutsättning för fri rörlighet för varor och tjänster inom EU.

Utskottet är inte berett att begära en ändring av strålskyddslagen, varför utskottet avstyrker motionen.

Röntgenapparater

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker motion Fö211 av Cecilia Widegren (m).

Motionen

I *motion Fö211* pekar *Cecilia Widegren (m)* på att Statens strålskyddsinstitut fortfarande tvekar om att ge tandhygienister tillstånd att äga egna röntgenapparater. I tandhygienistens kompetens ingår bl.a. att utföra regelbundna undersökningar, diagnostik av karies och parodontala sjukdomar samt fatta beslut om röntgenbilder behöver tas. Att då inte ha tillgång till röntgenutrustning begränsar den egna företagarens arbetsfält.

Regeringen måste se över regler och förordningar så att tandhygienister självständigt ska kunna äga och sköta en röntgenutrustning även i Sverige. I våra grannländer Norge och Danmark har tandhygienister den möjligheten.

Utskottets ställningstagande

Enligt strålskyddslagen (SFS 1988:220) krävs tillstånd för verksamhet med joniserande strålning som användning och hantering av radioaktiva ämnen, tekniska anordningar som *röntgenapparater*, acceleratorer etc. Statens strålskyddsinstitut (SSI) meddelar närmare föreskrifter om tillstånd att inneha och använda röntgenutrustning för odontologisk röntgendiagnostik. Det är naturligtvis nödvändigt att den som innehar och använder en röntgenutrustning har den utbildning och de kunskaper som behövs, så att inte patienter och personal utsätts för onödiga risker.

Tandhygienister kan inneha och använda röntgenutrustning. Kravet är erforderlig kompetens som uppfyller SSI:s föreskrifter. Det är angeläget att fullt ut ta till vara den resurs som tandhygienisterna utgör i tandvården. Tandhygienisternas inriktning mot förebyggande och hälsofrämjande insatser är en viktig del i tandvården. Utskottet delar motionärens uppfattning om värdet för tandhygienistens verksamhet att ha tillgång till röntgenutrustning så att inte den egna företagarens arbetsfält på det området begränsas.

Tandläkare har ett generellt tillstånd för den typ av röntgenutrustning som finns på praktiskt taget alla tandläkarmottagningar. Detta hindrar inte andra näringsidkare, t.ex. tandhygienister, att ansöka om tillstånd. Socialministern har i ett frågesvar i maj 2007 framhållit att regeringens ambition är att se över vilka hinder som finns för konkurrensen på tandvårdsmarknaden och vid behov vidta åtgärder för att avskaffa onödiga begränsningar, t.ex. när det gäller möjligheterna för nya vårdgivare att etablera sig som självständiga företagare. Utskottet förutsätter att regeringen i det sammanhanget även låter se över regler och förordningar så att tandhygienister ska kunna äga en röntgenutrustning även i Sverige. Några initiativ till en ändring av strålskyddslagen synes emellertid inte behövas. Mot bakgrund av vad som ovan anförts avstyrker utskottet motionen.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Elektromagnetisk strålning och elkänslighet, punkt 1 (v)

av Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2007/08:F6213 av Elina Linna m.fl. (v) yrkandena 1 och 4 samt avslår motionerna

2007/08:F6202 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkandena 1 och 5,

2007/08:F6225 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s) yrkandena 1 och 2 samt

2007/08:So254 av Kerstin Lundgren och Per Lodenius (båda c) yrkande 5.

Ställningstagande

Människor exponeras dagligen för olika typer av strålning från t.ex. mobiltelefoner, mobilmaster, bildskärmar och diverse elektrisk utrustning. Allt fler serviceinrättningar i samhället bygger sitt tjänsteutbud på att kommunikationen ska ske via mobiltelefon eller Internet, ett snabbt och effektivt redskap för de flesta, men för en del förenat med ohälsa.

Jag bortser inte från att det kan finnas hälsorisker i samband med exponering av elektromagnetiska fält. Det är oroande att forskningen om sambandet mellan elektromagnetisk strålning och hälsa präglas av låsta positioner och infekterade konflikter. Jag efterlyser därför en patientnära forskning på dem som drabbats av överkänslighet på grund av strålning. Det finns skäl att, liksom i flera länder i vår omgivning, upprätta ett nationellt forskningsprogram avseende elektromagnetisk strålning och hälsa.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Elektromagnetisk strålning och elkänslighet, punkt 1 (mp)

av Peter Rådberg (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2007/08:Fö202 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkandena 1 och 5 samt avslår motionerna

2007/08:Fö213 av Elina Linna m.fl. (v) yrkandena 1 och 4,

2007/08:Fö225 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s) yrkandena 1 och 2 samt

2007/08:So254 av Kerstin Lundgren och Per Lodenius (båda c) yrkande 5.

Ställningstagande

Alltför många individer är i dag interna flyktingar i vårt land på grund av att det hot mot sitt liv de upplever hänger samman med ökat inslag av elektrifiering av miljön. Många lider även av lindrigare ohälsa som de uppfattar har en klar koppling till el. Orsakssambanden är dock oförklarade. Forskningen är inte entydig utan olika bilder kan fås beroende på vart man vänder sig. Det mesta av den forskning som sker finansieras av mobilindustrin, vilket gör forskningen tvivelaktig. Rådande sanning tycks variera mellan länderna även inom EU. För att få ett underlag för beslut borde regeringen tillsätta en kommission i samverkan med Elöverkänsligas riksförbund för att säkerställa faktum kring problemens omfattning, karaktär och vad som faktiskt är klarlagt respektive inte klarlagt på kunskapsområdet.

Jag anser att osäkerheten beträffande kunskapsläget kring ohälsa på grund av el inte går att säkert utläsa i den information som SSI sprider. Det är därför av mycket stor vikt att offentliga organ är självkritiska och ifrågasättande samt att man alltid öppet redovisar de osäkerhetsfaktorer som finns inom det underlag man grundar sina slutsatser på. Detta är bl.a. nödvändigt för att andra av samhällets organ självständigt ska kunna bedöma tyngden i de slutsatser som offentliga organ drar. Ett exempel kan vara när domstolar tar ställning i mål om mobilmaster och lutar sig mot utsagor som helt saknar analys av sin vetenskapliga osäkerhet. Det är viktigt att riksdagen klagör för regeringen att osäkerhetsfaktorer i allt beslutsunderlag som används i offentlig maktutövning redovisas öppet och tydligt.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Miljöbalken och försiktighetsprincipen, punkt 2 (mp)

av Peter Rådberg (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Fö202 av Jan Lindholm m.fl. (mp) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Miljöbalkens försiktighetsprincip har tolkats av Miljööverdomstolen så att endast oron för ohälsa ska vara tillräcklig för att utbyggnad som genererar joniserande strålning, t.ex. mobilmaster, ska betraktas som miljöfarlig verksamhet. Detta synsätt tillämpas dock inte, och hänsyn tas inte enligt miljöbalken. EU:s försiktighetsprincip är inarbetad i miljöbalken, och dess användning styrs av detta. Vissa lagstiftningsområden, exempelvis strålskyddslagen, anses av många inte omfattas av försiktighetsprincipen. Det är viktigt att lagstiftning är enkel och tydlig men även att den uppfattas som relevant av medborgarna. Utfallet i alla de mål som drivs av grupper runtom i landet som kämpar för sina anhörigas liv gynnar inte laglydnad. Man uppfattar lagen som godtycklig och orimlig. Regeringen bör förelägga riksdagen ett förslag om ett förtydligande av lagen så att ingen tvekan ska behöva råda vid tillämpningen att försiktighetsprincipen självklart gäller även vid ohälsa förorsakad av el.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Strålskyddslagen, punkt 4 (mp)

av Peter Rådberg (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Fö264 av Tina Ehn m.fl. (mp).

Ställningstagande

Statens strålskyddsinstitut (SSI) beviljade nyligen bolaget AB Svafo tillstånd att föra ut 4,8 ton använt kärnbränsle från forskningsreaktorn vid Studsvik för upparbetning vid den brittiska anläggningen Sellafield.

Turerna kring beslutet tyder på att det finns förhållanden som borde ha synats närmare. Strålskyddsinstitutet fattade beslutet enligt strålskyddslagen (1988:220).

Jag anser att strålskyddslagen erbjuder mindre möjligheter att få en fördjupad prövning genom överklagande än vad som gäller för t.ex. miljöbalken. Det kan ifrågasättas om detta är förenligt med den s.k. Århuskonventionen. Det strider definitivt mot konventionens anda och de värden som där kommit till uttryck. Jag begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till ändring av strålskyddslagen som ger allmänheten samma rätt till rättslig prövning av beslut som vad som nu gäller enligt miljöbalken.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:Fö202 av Jan Lindholm m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en kommission för att säkerställa faktum om ohälsa och el.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om problemen med att miljöbalken inte självklart omfattar den växande ohälsan kring el.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerhet måste vägleda svensk myndighetsutövning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att osäkerheter i allt beslutsunderlag som används i offentlig maktutövning redovisas öppet och tydligt.

2007/08:Fö211 av Cecilia Widegren (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en justering av regelverk som hindrar tandhygienister från att självständigt äga och bruka röntgenapparater.

2007/08:Fö213 av Elina Linna m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nationellt forskningsprogram avseende elektromagnetisk strålning och hälsoeffekter.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fortsatt forskning avseende elöverkänslighet.

2007/08:Fö225 av Kerstin Engle och Helene Petersson i Stockaryd (båda s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av forskning om elöverkänslighet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av sammanställning av fakta om ohälsa och strålning.

2007/08:Fö259 av Chatrine Pålsson Ahlgren (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en rekommenderad maxgräns för strålning där särskilt barnperspektivet beaktas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av på vilket sätt maxgränsen för strålning ska kunna bli känd hos allmänheten och producenternas ansvar att informera om produktens eventuella strålningsmängd.

2007/08:Fö264 av Tina Ehn m.fl. (mp):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av strålskyddslagen (1988:220) för att öka allmänhetens möjligheter till rättslig prövning.

2007/08:So254 av Kerstin Lundgren och Per Lodenius (båda c):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av satsning på kritisk forskning.